

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;

Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

*Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу
несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ISBN 978-617-8763-00-8

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
<i>Аврамова Ольга Євгенівна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИСЕЛЕННІ В УМОВАХ ВІЙНИ	9
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСІБ В УМОВАХ ЦИВІЛЬНОГО ШЛЮБУ: УМОВИ ВОЄННОГО ЧАСУ	13
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	16
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> НЕЛЕГАЛЬНІ КРЕДИТОРИ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ОНЛАЙН-КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	20
<i>Білошкурський Микола Миколайович</i> ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У ПОРЯДКУ П. 1-1 Ч. 1 СТ. 4 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО САНКЦІЇ» У КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ОСОБИ НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ МАЙНОМ	22
<i>Бойко Кароліна Романівна</i> КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	28
<i>Боярчук Михайло Вікторович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	32
<i>Булеца Сібілла Богданівна</i> ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ	35
<i>Василевська Надія Станіславівна</i> ПРАВО НА БІОЛОГІЧНЕ БАТЬКІВСТВО/МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
<i>Ващак Владислав Анатолійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПРИ УКЛАДЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	44
<i>Галунова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович</i> МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ БАЛАНСУВАННЯ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ У КОНФЛІКТАХ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	48
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	52

7. Інститут визнання активів необґрунтованими або цивільна конфіскація / Офіційний сайт Online Law School. URL: <https://onlinelawschool.pro/civilconfiscation>

8. Конфіскація активів поза межами кримінального провадження: як працює механізм? / Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/konfiskatsiya-aktiviv-poza-mejami-kriminalnogo-provadjennya-yak-pratsyue-mehanizm>

*Боярчук Михайло Вікторович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сурогатне материнство торкається медичних (показання, етапи ЕКО), юридичних (договори, права та обов'язки), етичних і психологічних (емоційні зв'язки, післяпологова депресія, «торгівля дітьми»), соціальних (громадська думка) та фінансових аспекти, де жінка виношує дитину для іншої особи, пари, використовуючи допоміжну репродуктивну технологію, у зв'язку із неможливістю самостійної вагітності, з обов'язковим оформленням договору сурогатного материнства та дотриманням законодавства (яке розрізняється у різних країнах).

Як зазначається у літературі, під сурогатним материнством слід розуміти репродуктивну технологію, за якою жінка добровільно виношує та народжує дитину для інших фізичних осіб (біологічних батьків або ж інших осіб) які не можуть самостійно, з медичних або інших причин, мати дитину [1, С. 58-64].

В Україні сурогатне материнство є законним та регламентованим рядом законодавчих актів: Наказом Міністерства юстиції «Про внесення змін до Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні» [2]; Наказом МОЗ «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» [3]; СК України (частина друга статті 123). При цьому, окремого законодавчого акту про сурогатне материнство в Україні, на даний час не існує.

Сурогатне материнство закріплюється двостороннім договором. Права біологічних батьків, права та інтереси дітей, народжених шляхом допоміжної репродуктивної технології, захищені законом: «... при перенесенні в організм іншої жінки ембріона людини, зачатої подружжям у результаті використання допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ), батьками дитини є подружжя» [5].

Сучасні аспекти сурогатного материнства в Україні та інших країнах, у тому числі країнах ЄС суттєво розрізняються. Так, низка країн (Німеччина, Франція, Італія) повністю забороняє сурогатне материнство як експлуатацію людини та «товарний» підхід до дітонародження. Також посилені заборони щодо сурогатного материнства і в Іспанії. У той же час в Грузії та Україні, сурогатне материнство, або ж кажучи нормативно визначеним терміном застосування» допоміжних репродуктивних технологій» є легальним, але з різними умовами і нюансами. Водночас, у Чехії жінка яка погодилась народити дитину за допомогою допоміжних репродуктивних технологій, визнається юридично матір'ю, але все ж таки, зазначена процедура можлива, що створює правові колізії та питання щодо захисту прав усіх сторін договору сурогатного материнства, включаючи комерційні та етичні дилеми, а також проблеми транскордонного застосування та визнання батьківства.

Слід зазначити, що у сучасній Україні, в умовах воєнного стану, який було запроваджено у лютому 2022 року, у зв'язку із повномасштабним вторгненням військових формувань РФ на територію України [4; 6], здійснення застосування допоміжних репродуктивних технологій, стало дещо складним, так як бойові дії, створюють ризики для сурогатних матерів, дітей, та логістичні проблеми для відповідних агентств, вимагаючи термінової евакуації, зміни законодавства та захисту прав, що особливо актуально для біженців, внутрішньо переміщених осіб, безпеки та міжнародної правосуб'єктності.

Так, щодо безпеки та евакуації сурогатних матерів, то військові дії на території України загрожують життю та здоров'ю сурогатних матерів та немовлят. Виникає необхідність термінової евакуації із зон конфлікту, що потребує координації з посольствами та міжнародними організаціями.

Військові дії РФ на території України порушують міжнародне право та законодавчі акти України. Виникають питання стосовно громадянства дитини, яка народилася у іншій країні, так як сурогатна мати

вимушено залишила територію України у якості біженки, та виїхала за кордон. Разом із тим, виникають питання і щодо батьківських прав, якщо одна із сторін договору сурогатного материнства перебуває поза межами досяжності або ж вважається безвісти зниклою. Також виникають й питання правової колізії про визнання договорів сурогатного материнства, особливо коли, договір сурогатного материнства було укладено та підписано на території України, а сурогатна мати та інші сторони договору, то-як сімейна пара, виїхали за межі території України та прибули до однієї з країн ЄС, наприклад Німеччини або Італії, де, як вже зазначалось, сурогатне материнство заборонено.

В умовах воєнного стану, в Україні можуть вводитись або тимчасові заборони щодо укладення договорів про сурогатне материнство, або ж спрощуватись процедури укладення таких договорів для внутрішньо переміщених осіб, чи біженців.

Україна до 2022 року була одним із найбільших світових центрів сурогатного материнства, але війна поставила під загрозу тисячі таких випадків, створивши гуманітарну кризу для сурогатних матерів та дітей.

Отже бойові дії, тимчасова окупація окремих територій України, військовий стан, трансформують сурогатне материнство з питання репродуктивних прав на комплексну гуманітарну та правову проблему, що потребує міжнародного співробітництва та нових підходів до захисту прав усіх учасників указанного процесу, зокрема сторін договору про сурогатне материнство.

У 2025 році сурогатне материнство в Україні в умовах військових конфліктів характеризується правовою адаптацією, питаннями безпеки та етичними ризиками експлуатації.

Одним з ключових аспектів сурогатного материнства в Україні в умовах воєнного стану є те, що Україна залишається одним із небагатьох світових центрів комерційного сурогатного материнства та використання допоміжних репродуктивних технологій, де законодавство визнає замовників батьками з моменту зачаття.

У грудні 2025 року уряд України схвалив новий законопроект для уніфікації регулювання допоміжних репродуктивних технологій та посилення контролю за реєстрацією дітей в умовах воєнного стану.

Основними викликами воєнного стану залишаються: евакуація та логістика, проблеми з вивезенням новонароджених дітей через кордони та робота консульств щодо підтвердження громадянства дітей;

юридична невизначеність на тимчасово окупованих територіях чи у зонах активних бойових дій, де реєстрація дітей стає неможливою; посмертна репродукція, тобто зростання попиту на використання замороженого біоматеріалу військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басай Н. М. Поняття сурогатного материнства. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. Вип. 3(6). С. 58-64.
2. Про внесення змін до Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні. Наказ Міністерства юстиції України від 22.11.2007 № 1154/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-07#Text>
3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
5. Сімейний кодекс України: наук.-практ. коментар / Станом на 01.01.2025 / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитоновна Є. О., докт. юрид. наук, проф. Сафончик О. І. Київ: Норма права, 2025. 432 с.
6. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-ukaz-prozaprovadzhennya-voennogo-stanu-73109>

Булеца Сібілла Богданівна,
докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри цивільного права та
процесу ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ

Диджиталізація несе в собі доступ до інформації, спрощення послуг, покращення комунікації, полегшення повсякденного життя і водночас породжує нові виклики для захисту особистих немайнових прав. До таких прав належать право на недоторканність приватного життя, право на ім'я, на честь і гідність, на таємницю листування, те-